

Zápis z 23. zasedání Ústřední knihovnické rady ČR

Datum konání: 7. 12. 2011

Přítomni - MK: Náměstek ministra kultury MgA. R. Zdráhal, Mgr. B. Skučková, vedoucí samostatného oddělení literatury a knihoven, Mgr. J. Klusoň, právník samostatného oddělení literatury a knihoven

Přítomni - ÚKR: Ing. T. Böhm, PhDr. H. Bouzková, Mgr. T. Gec, Mgr. G. Jarkulišová, PhDr. Š. Kašpárková, Ing. M. Lhoták, Ing. L. Nivnická, PhDr. J. Okrouhlíková, PhDr. R. Papík, Ing. L. Prchalová, PhDr. V. Richter, B. Roule, RNDr. T. Řehák, PhDr. K. Sosna, Ing. M. Svoboda,

Omluveni: Ing. A. Brožek, PhDr. Z. Friedlová, Mgr. I. Prochásková

Program

- 1) Kontrola plnění úkolů z 22. zasedání – Dr. V. Richter
- 2) Národní digitální knihovna a krajské projekty digitalizace – Ing. Tomáš Böhm, Ing. Lea Prchalová
- 3) Financování dotačních programů MK ČR- Mgr. B. Skučková
- 4) Pokračování projektu internetizace knihoven – Mgr. B. Skučková, Dr. Vít Richter
- 5) Příprava nové Koncepce rozvoje knihoven ČR na období 2011 – 2015 – informace o stavu přípravy – Mgr. B. Skučková
- 6) Konference Knihovny současnosti 2012 – ing. Lea Prchalová
- 7) Rovný přístup ke službám poskytovaným knihovnou a jeho meze – Mgr. J. Klusoň
- 8) Různé

0. Úvodní slovo - náměstek ministra kultury MgA. Radek Zdráhal

Náměstek ministra kultury přivítal členy ÚKR a informoval je o stavu projektu PIK. NK ČR provedla průzkum zájmu knihoven o připojení prostřednictvím PIK (celkem 2500 knihoven). Aktuálním cílem je, dostat se na ceny komerční či výrazně nižší, odhadovaná částka nákladů na zajištění PIK je 19 mil. Kč. Počítá se se zajištěním internetizace v rámci Komunikační infrastruktury informačních systémů veřejné správy se soutěží realizovanou Ministerstvem vnitra. MK ČR jako krizovou variantu připravuje zadávací dokumentaci pro vlastní výběrové řízení na dodávku této služby. Financování PIK je řešeno v rámci usnesení vlády ke Koncepci rozvoje knihoven jako navýšení prostředků MK. Pan náměstek vyslovil názor, že na pokračování PIK panuje ve vládě politická shoda.

Schválení zápisu z minulého jednání – zápis byl schválen.

1. Kontrola plnění úkolů z 22. zasedání ÚKR

1.1 Novela autorského zákona - Dr. Vít Richter

- Termín návrhu novely AZ byl posunut na 10/2011. Platnost novely se v tomto případě předpokládá nejdříve od listopadu 2013.
- Souhrn stanovisek z veřejného slyšení k AZ je k dispozici na webu MK ČR. Společné stanovisko NK ČR a SKIP bylo projednáno s vedením samostatného odboru autorského práva.

- MK ČR čeká na schválení evropské směrnice o osiřelých dílech. Europoslankyně Z. Roitová je zpravodajem pro tuto směrnici. Dr. Z. Matušík spolupracuje s paní MUDr. Zuzanou Roithovou, MBA jako konzultant za oblast knihoven.
- Diskutována byla otázka společného prohlášení ÚKR směrem k Evropskému parlamentu (návrh Dr. Řehák). Dr. Richter informoval o tom, že zájmy knihoven na evropské úrovni hájí EBLIDA, je možné se připojit k jejich stanovisku. Stanovisko EBLIDA bude zasláno MK ČR a všem europoslancům za ČR.

Termín: Do 31. 12. 2011 dr. Richter

1.2 Povinný „výtisk“ digitálních dokumentů - Ing. Tomáš Böhm

- NK ČR pracuje na pilotním projektu pro příjem, uchování a zpřístupnění povinného výtisku digitálních dokumentů. Nyní je zpracováno cca 2 500 záznamů, dosavadní průběh bude vyhodnocen v 1. pol. 2012, pak budou prezentovány výsledky projektu a bude dohodnut další postup. NK ČR zpracuje na základě výsledků pilotního projektu návrh na novelu legislativy povinného výtisku digitálních dokumentů. ÚKR doporučuje, aby byl návrh doplněn o nepřímou novelu autorského zákona, která by řešila zpřístupnění povinného výtisku digitálních dokumentů.

Termín: Návrh na novelu PV - do 29. 2. 2012 Ing. Böhm

1.3 Novela standardu VKIS - Mgr. Blanka Skučková

- Novela standardů dokončena a zveřejněna. Tím je naplněn jeden z bodů kulturní politiky. V rámci připomínkového řízení byl návrh novely rozeslán i krajům, všechny připomínky byly vypořádány. Návrh Dr. Richtera, aby byly standardy vydány v podobě brožury, která by sloužila pro prezentaci starostům, krajům a dalším, byl ze strany MK ČR akceptován. Realizace byla přislíbena ve vazbě na disponibilní finanční prostředky v r. 2012. Dr. Richter připraví návrh rozpočtu na vydání standardu.

Termín: do 31. 12. 2011 dr. Richter

- **Směrnice IFLA** – Dr. Vít Richter - do češtiny byla přeložena novelizovaná směrnice IFLA – Služby veřejných knihoven. Směrnici vydá NK ČR počátkem roku 2012, přílohou bude i standard VKIS.

1.4 Kooperační systém ANL+ - Ing. Tomáš Böhm

Projekt pokračuje podle původního záměru, rozšířil se počet spolupracujících knihoven (přihlášeno 11 krajských knihoven), proběhla jednání s firmami Anopress a Newton (nově s Newton, který převzal i Anopress), předpokládá se další spolupráce v příštím roce.

Diskuse:

- Ing. Prchalová připomněla, že ne vše je optimální, zejména absence věcných selekčních prvků velmi komplikuje rešeršní činnost. Krajské knihovny připravují v kooperaci projekty k věcnému zpracování digitalizovaných článků. Bibliografická sekce SDRUK komunikuje s NK ČR, není však dořešena technická stránka věci, v NK ČR nejsou stanoveny kompetence a odpovědnosti za celý systém ANL. Je nezbytné sladit projekty NK ČR a krajských knihoven, které budou žádat dotaci z programu VISK na rok 2012 – MK upozornilo, že nelze financovat duplicitní činnosti.
- Ing. M. Lhoták informoval, že Knihovna Akademie věd ČR rovněž zaslala NK ČR návrh smlouvy o předávání záznamů.
- Ing. M. Svoboda navrhl provést analýzu formátů, ve kterých vydavatelé časopisy produkují a ověřit možnosti automatické indexace.

- Dr. Řehák připomenul též vazbu ANL na koncepční záměr vybudování silného centrálního portálu. Je nezbytné formulovat vizi cílového řešení ANL.
- Ing. T. Böhm konstatoval, že bude vytvořena pracovní skupina pro zpracování budoucí koncepce utvořená z odborníků NK ČR, krajských knihoven, Knihovny AV, Národní lékařské knihovny případně dalších zástupců. Je nutná účast zástupce uživatelů ANL. Organizací a řízením je pověřena NK ČR.

Termín: Koordinace předkládaných projektů do VISK 2012 - do 10. 1. 2012 – Ing. Böhm, Ing. Prchalová

Termín: Zpracování koncepce budoucího rozvoje ANL – do 31. 3. 2012 – Ing. Böhm, Ing. Prchalová

2. **Národní digitální knihovna a krajské projekty digitalizace** – Ing. Tomáš Böhm, Ing. Lea Prchalová

2.1 **Krajské projekty digitalizace**

- **Ing. L. Prchalová** podala informaci o stavu přípravy digitalizace v krajích. Byla zmapována situace v jednotlivých knihovnách a způsob přístupu k projektu (vlastní technologie nebo nákup služby). Podrobně viz příloha. V diskusi byla připomenuta nutnost zachování kompatibility a dodržování standardů pro digitalizaci.
- ÚKR navrhuje, aby MK ČR informovalo dopisem hejtmany o nutnosti dodržování standardů, kompatibility a vzájemné koordinace při digitalizaci kulturního dědictví, bylo přislíbeno v souvislosti s rozesláním informací o budoucím schválení Koncepce rozvoje knihoven vládou ČR. K informování krajů je možné také využít porady s řediteli krajských odborů kultury.
- **Dr. Richter** bude o dané záležitosti informovat **také 9.3.2012** na poradě krajských radních pro kulturu.

2.2 **Národní digitální knihovna**

- **Ing. T. Böhm** reagoval na probíhající výměnu názorů a diskusi o korektnosti výběru systémového integrátora a volbu systému pro NDK. Konstatoval, že je nutno lépe komunikovat, aby nevznikaly dohady. Do budoucna přislíbil ze strany NK ČR lepší komunikaci a zveřejnění všech dokumentů, které souvisejí s výběrovým řízením. Systémový integrátor připraví odpovědi na často kladené dotazy.
- **V pátek 9. 12.** bude představen návrh prováděcího projektu. Členové ÚKR jsou na tuto prezentaci zváni.
- **15. 12. se uskuteční kulatý stůl** k projektu NDK za přítomnosti systémového integrátora a dodavatele subsystému pro LTP. Proběhne diskuse nad problémy, měla by být předvedena běžící aplikace. 20. 12. se uskuteční zasedání řídicího výboru projektu, který má schválit prováděcí projekt včetně subsystémů. Pokud bude zjištěno, že některý subsystém není pro NDK vhodný, bude výbor trvat na náhradě jiným vyhovujícím systémem. Ředitel garantuje, že bude zvoleno funkční řešení. Vybrané řešení dle jeho názoru zcela vyhovuje zadávací dokumentaci.
- Členové ÚKR vyjádřili silné znepokojení nad odchodem špičkových, mezinárodně renomovaných odborníků z NK ČR, jedná se o vážný a znepokojivý signál.
- Ing. Böhm vysvětlil odchod Dr. Stoklasové, Mgr. Hutaře a dalších pracovníků jejich nesouhlasem s přijatým řešením projektu NDK. Dr. Stoklasová se bude nadále podílet na některých projektech NK ČR.

- Od 1. 1. 2012 bude nově zřízena Sekce knihovních fondů a služeb. Na místo ředitele této sekce a současně náměstka ředitele bude vyhlášeno výběrové řízení. Zástupci ÚKR mohou být zastoupeni ve výběrové komisi.
- **ÚKR přijala následující usnesení:**
ÚKR vyslechla zprávu GŘ NK ČR o stavu příprav Národní digitální knihovny. Vyjádřila své znepokojení nad odchodem Dr. Stoklasové, Mgr. Hutaře a dalších klíčových pracovníků z projektu a rovněž vyslovila některé pochybnosti o zvoleném řešení. ÚKR velmi vítá záměr GŘ NK ČR zveřejnit všechny informace o průběhu výběrového řízení, které zákon umožňuje zveřejnit. Rovněž velmi vítá svolání otevřené odborné platformy, která umožní odbornou oponenturu stávajících záměrů projektu.

3. **Financování dotačních programů MK ČR 2012 - Mgr. Blanka Skučková**

- Program VISK – 46, 51 mil Kč – kráceno o 23 % stejně jako ostatní programy MK ČR (celkem o 14 mil méně než letos).
- Program Knihovna 21. století – součást programu Kulturní aktivity – v tuto chvíli není přesně známo rozdělení, ale i zde se očekává krácení.
- Česká knihovna zvýšena na 6 mil. Kč – reakce na změnu DPH.
- Program podpory vydávání neperiodických publikací – 10 mil. Kč.
- Projekt internetizace knihoven – cca 19 mil. Kč (bude přesně známo po soutěži na službu).

4. **Pokračování projektu internetizace knihoven**

Viz úvodní slovo náměstka ministra kultury MgA. Radka Zdráhala.

5. **Koncepce rozvoje knihoven 2011 – 2015**

- **Mgr. Blanka Skučková** informovala o posunu termínu předložení Koncepce vládě. Příčinou odsunutí termínu bylo rozhodnutí zahrnout do Koncepce i rozhodnutí o budoucím pokračování Projektu internetizace knihoven. Nyní probíhá do 8. 12. 2011 mezirezortní řízení vč. krajů (36 připomínkových míst). Během příštího týdne budou připomínky vypořádány, do konce roku bude materiál předložen vládě. V materiálu jsou uvedeny i optimální finanční nároky.
- **Dr. Richter** navrhl, aby byl dopracován harmonogram a postup implementace Koncepce. Do příštího zasedání ÚKR připraví návrh na implementaci, stanovení kompetencí, vznik pracovních skupin, způsob kontroly apod.

Termín: 7. 2. 2012 - předložení návrhu implementace Koncepce – Dr. Richter

6. **Konference Knihovny současnosti 2012 – Pardubice 11. 9. – 13. 9. 2012**

Ing. Prchalová informovala o návrhu programu.

1. den: Služby

2. den: Sekce

- informační vzdělávání uživatelů (Mgr. Peslerová),
- interiéry knihoven v kontextu bezbariérové knihovny (Mgr. Houšková),
- e- books z legislativní stránky,
- veřejnost a marketing,
- workshopy

3. den: Koncepce rozvoje knihoven (Dr. Richter)

Termín: Návrhy na změny nebo doplnění témat: do 10. 1. 2012

7. Rovný přístup ke službám poskytovaným knihovnou a jeho meze – Mgr. J. Klusoň

Knihovna podle zákona č. 257/2001 Sb., o knihovnách a podmínkách provozování veřejných knihovnických a informačních služeb (knihovní zákon), v platném znění, má poskytovat veřejné knihovnické a informační služby „způsobem zaručujícím rovný přístup všem bez rozdílu“. Jde o základní definiční znak knihovny podle § 2 písm. a) knihovního zákona. Tento znak je dále doplněn povinností provozovatele knihovny stanovenou v § 4 odst. 6 knihovního zákona: provozovatel knihovny je povinen zajistit rovný přístup všem k veřejným knihovnickým a informačním službám a dalším službám poskytovaným knihovnou. Jestliže knihovna neposkytuje veřejné knihovnické a informační služby způsobem zaručujícím rovný přístup všem bez rozdílu, je to důvod pro zrušení jejího zápisu v evidenci knihoven (§ 8 odst. 1 knihovního zákona).

Knihovna tedy musí poskytovat veřejné knihovnické a informační služby na principu rovnosti. Tento princip ovšem nelze chápat jako absolutní – ani právně, ani fakticky není možné docílit toho, aby všem osobám byly poskytovány všechny veřejné knihovnické a informační služby (vymezené v § 4 odst. 1 knihovního zákona) bez jakéhokoli rozdílu. Princip rovnosti má určité meze, dané jednak právními předpisy, jednak faktickým stavem. Jestliže se dvě osoby (uživatelé knihovny) nacházejí v rozdílné právní či faktické situaci, může to být důvod pro odchylku od principu rovnosti - neboli pro prolomení „rovného přístupu všem bez rozdílu“. V některých případech lze dokonce přímo z právních předpisů dovodit zákaz poskytovat všechny veřejné knihovnické a informační služby všem osobám bez rozdílu.

Provozovatel knihovny například povinně zpřístupňuje knihovní dokumenty z knihovního fondu knihovny. Pokud má knihovna ve svých fondech pornografické časopisy, měla by je sice zpřístupňovat podle knihovního zákona všem uživatelům bez rozdílu, ale tento princip rovnosti je prolomen například trestním zákoníkem, který ve svém § 191 odst. 2 písm. a) stanoví, že ten, kdo pornografické dílo nabízí, přenechává nebo zpřístupňuje dítěti (příčemž dítětem se podle § 126 trestního zákoníku rozumí osoba mladší 18 let), dopouští se trestného činu. Jinak řečeno, nemá-li se pracovník knihovny dopustit uvedeného trestného činu, nesmí zpřístupnit pornografický časopis osobě (čtenáři) mladší 18 let, byť podle knihovního zákona by tak, v souladu s principem rovnosti, učinit měl.

Jinou formou nerovnosti mezi uživateli je zvýhodnění některých skupin uživatelů, vyplývající z jejich zvláštní faktické či právní situace. Mezi tyto nerovnosti, které mají mnohdy původ spíše v pravidlech lidského chování než v právních normách, patří například pomoc knihovníka čtenáři, který je upoután na invalidní vozík – knihovník přinese takovému uživateli knihy, podá mu je z police a podobně, ačkoli jiným uživatelům takovou pomoc neposkytuje. Obdobně se čtenářem, který neumí mluvit česky, se může knihovník dorozumívat cizím jazykem, ačkoli s jinými uživateli knihovník hovoří česky. Trvat v těchto případech na naplnění principu rovnosti podle knihovního zákona, zakazujícího činit rozdíly mezi uživateli knihovny, by bylo samozřejmě absurdní.

Nerovnost uživatelů může vyplývat i z právního vztahu, který spolu mají uzavřen provozovatel knihovny a konkrétní uživatel knihovny. Tak například zaměstnanci provozovatele knihovny mohou v knihovně mít určitá zvýhodnění, odůvodnitelná právě jejich pracovníprávním vztahem. Pro úplnost tu lze připomenout § 227 zákoníku práce, podle kterého je zaměstnavatel povinen pečovat o odborný rozvoj zaměstnanců. Pokud tedy například zdravotnické zařízení provozuje specializovanou knihovnu evidovanou Ministerstvem kultury a poskytuje svým zaměstnancům (lékařům, zdravotním sestřám a podobně) výhody při využívání služeb knihovny v porovnání s jinými uživateli, lze tento postup pokládat za přípustnou odchylku od principu rovnosti zakotveného v knihovním zákoně. Podobná situace je u knihoven vysokých škol – u těchto knihoven lze pokládat za

přípustné, aby svým akademickým pracovníkům a studentům dávaly určité výhody při poskytování veřejných knihovnických a dalších služeb, a to v zájmu plnění poslání a úkolů vysoké školy (formulovaných v § 1 zákona o vysokých školách).

Princip rovnosti, zavedený v § 2 písm. a) knihovního zákona, nemusí být dodržen v případech, kdy jeho nedodržení je odůvodněno nějakou objektivní okolností, která dodržení principu rovnosti znemožňuje. Tato okolnost může mít právní povahu (zákaz zpřístupňování pornografie dětem, pracovněprávní vztah mezi provozovatelem knihovny a čtenářem) nebo věcnou povahu (pomoc knihovníka handicapovanému čtenáři), vždy však musí jít o okolnost objektivní, zapříčiňující nezbytnost zacházet s určitým uživatelem jinak než s jinými uživateli.

8. Různé

- **Mgr. Gec:** dotaz na ředitele NK ČR – návrh nového organizačního řádu NK ČR. **Ing. Böhm** - nejde o závaznou podobu, nevyjádřily se odbory, pravděpodobně nebude platit od 1. 1. 2012 - dopad na součinnost v klastru knih NK, MZK, Olomouc.
- **Mgr. Gec:** Financování programu VISK bude v roce 2012 nižší o 23 % - plánuje NK ČR zohlednit snížení rozpočtu VISK ve svých požadavcích na převod do příspěvku?
- **Ing. Böhm** – odpověď: i NK by měla nárokovat o 23 % méně, pokud to neohrozí chod NK. Skučková doplňuje, že MK ČR požádalo NK o tento přístup. V následné diskusi opakovaně požadováno neřešit financování statutárních činností NK ČR z dotačních programů, které jsou určeny pro všechny knihovny. Navrženo přizvat na příští jednání ÚKR zástupce ekonomického odboru MK ČR, návazně zformulovat jasné stanovisko ÚKR směrem k ministru. Bylo požadováno již v minulosti.
- **Mgr. Skučková** upozorňuje, že pokud se podaří, budou o daný objem financí sníženy prostředky z programu VISK.
- **Ing. Prchalová** upozorňuje na zastaralost PC ve vzdělávacích centrech krajských knihoven, nároky obnovu vybavení zahrnout do priorit VISK pro 2013.
- **Mgr. Klusůň:** probíhá připomínkové řízení k novele tiskového zákona č. 46/2000 Sb.
 - kraj Vysočina připomínka k § 9 odst. 1 - knihovny, které dostávají povinné výtisky – vydavatel by odevzdával pouze té krajské knihovně podle sídla vydavatele. (např. vydavatel je v Praze, žádná krajská knihovna nedostane nic, ani regionální mutace).
 - ÚKR doporučuje připomínku neakceptovat (vedla by k ohrožení funkce krajských knihoven jako paměťových institucí), MK ČR s názorem ÚKR souhlasí a pokusí se připomínku vypořádat tak, že nebude akceptována

Termín příštího zasedání ÚKR - úterý 7. 2. v 10 hod na MK ČR.

Datum: 7. 12. 2011

Zapsala: Ing. L. Nivnická